

**DEKLARACJA INTOSAI Z MEKSYKU
W SPRAWIE NIEZALEŻNOŚCI
NAJWYŻSZYCH ORGANÓW KONTROLI**

Preambuła

XIX Kongres Międzynarodowej Organizacji Najwyższych Organów Kontroli (International Organization of Supreme Audit Institutions – INTOSAI), który zebrał się w Meksyku, mając na uwadze, że:

- racjonalne i wydajne wykorzystanie funduszy publicznych jest jednym z zasadniczych warunków właściwego gospodarowania finansami publicznymi i skuteczności decyzji właściwych władz;
- Deklaracja z Limy w sprawie zasad kontroli, głosi, iż najwyższe organy kontroli (NOK) mogą wypełniać swoje zadania jedynie wówczas, gdy są niezależne od jednostek kontrolowanych i gdy są chronione przed wpływami z zewnątrz;
- osiągnięcie powyższego celu i prawidłowe funkcjonowanie demokracji wymaga, by każdy kraj ustanowił najwyższy organ kontroli (NOK), którego niezależność jest prawnie zagwarantowana;
- Deklaracja z Limy uznaje, iż instytucje państwowe nie mogą być całkowicie niezależne, a jednocześnie głosi, że NOK powinny mieć niezależność funkcjonalną i organizacyjną konieczną do wypełniania swojego mandatu;
- stosując zasady niezależności NOK mogą osiągnąć niezależność różnymi sposobami i przy zastosowaniu różnych zabezpieczeń;
- postanowienia wykonawcze zawarte w niniejszym dokumencie służą do zilustrowania tych zasad i należy traktować je jako wzorzec dla niezależnego NOK. Obecnie żaden NOK nie wypełnia wszystkich niniejszych postanowień wykonawczych, dlatego w załączonych wytycznych zaprezentowano inne dobre praktyki stosowane w celu osiągnięcia niezależności;

postanawia:

przyjąć, opublikować i upowszechnić dokument zatytułowany „Deklaracja z Meksyku w sprawie niezależności najwyższych organów kontroli”.

Postanowienia ogólne

Najwyższe organy kontroli powszechnie uznają osiem podstawowych zasad, wynikających z Deklaracji z Limy oraz decyzji podjętych podczas XVII Kongresu INTOSAI (w Seulu) za zasadnicze wymagania wobec należytej kontroli sektora publicznego.

Zasada 1

Istnienie odpowiednich i skutecznych ram prawnych/konstytucyjnych/ustawowych oraz aktów wykonawczych i regulacji wewnętrznych

Niezbędne jest ustawodawstwo, które szczegółowo określa zakres niezależności NOK.

Zasada 2

Niezależność szefów i członków (instytucji kolegialnych) NOK, w tym gwarancja kadencji i immunitetu prawnego dotyczącego zwykłego wykonywania przez nich obowiązków

Stosowne ustawodawstwo określa warunki mianowania, ponownego mianowania, zatrudniania, odwoływania i przechodzenia na emeryturę szefa NOK oraz członków instytucji kolegialnych, którzy:

- są mianowani, ponownie mianowani lub odwoływani w ramach procedury, która zapewnia im niezależność od władz wykonawczych (patrz ISSAI 11: *Wytyczne i dobre praktyki INTOSAI w sprawie niezależności NOK*);
- są mianowani na wystarczająco długi i określony czas, co umożliwia im wypełnianie mandatu bez obawy przed ewentualnymi negatywnymi konsekwencjami (odwetem);
- nie podlegają odpowiedzialności karnej za jakiegokolwiek przeszłe lub obecne działania wynikające ze zwykłego wykonywania przez nich obowiązków.

Zasada 3

Wystarczająco szerokie uprawnienia oraz pełna swoboda w wykonywaniu przez NOK jego zadań

NOK powinny być uprawnione do kontrolowania:

- wykorzystania środków publicznych, zasobów lub majątku przez ich odbiorcę lub beneficjenta bez względu na jego status prawny;
- pobierania przychodów należnych sektorowi finansów publicznych;
- legalności i prawidłowości prowadzenia rachunków przez jednostki sektora finansów publicznych;
- jakości zarządzania finansami i sprawozdawczości finansowej;
- oszczędności, wydajności i skuteczności działań jednostek sektora finansów publicznych.

Z wyjątkiem sytuacji, w których istnieje konkretny wymóg ustawy, NOK nie kontrolują polityki rządu ani innych podmiotów publicznych, ale ograniczają się do kontroli wdrażania polityki.

Przestrzegając przepisów prawa uchwalonych przez władzę ustawodawczą, NOK są wolne od jakiegokolwiek ukierunkowania czy ingerencji ze strony władz ustawodawczych lub wykonawczych w zakresie:

- wyboru tematów kontroli;
- planowania, programowania i przeprowadzania kontroli, a także sporządzania raportów z kontroli oraz monitorowania zaleceń pokontrolnych;
- organizacji urzędu i zarządzania nim;
- wprowadzania w życie swoich decyzji, gdy zastosowanie sankcji jest częścią ich uprawnień.

NOK nie powinny angażować się ani być postrzegane jako strona zaangażowana w zarządzanie organizacjami podlegającymi ich kontroli.

NOK powinny zapewnić, aby ich personel nie nawiązywał zbyt bliskich relacji z jednostkami kontrolowanymi, zachowywał obiektywizm i tak był postrzegany.

NOK powinny mieć całkowitą swobodę w wykonywaniu swoich obowiązków oraz współpracować z organami władzy publicznej i innymi jednostkami sektora finansów publicznych, które dążą do usprawnienia wykorzystania funduszy publicznych i zarządzania nimi.

NOK powinny korzystać z odpowiednich standardów pracy i kontroli oraz kodeksu etyki, opracowanych na podstawie dokumentów INTOSAI, Międzynarodowej Federacji Księgowych lub innych uznanych podmiotów ustanawiających standardy.

NOK powinny składać władzy ustawodawczej lub innym organom państwowym roczne sprawozdanie z działalności – zgodnie z wymogami konstytucji, ustaw lub innych przepisów – które powinno być udostępnione opinii publicznej.

Zasada 4

Nieograniczony dostęp do informacji

NOK powinny mieć uprawnienia umożliwiające bieżący, nieograniczony, bezpośredni i swobodny dostęp do wszelkich niezbędnych dokumentów i informacji, w celu prawidłowego wykonywania swoich ustawowych obowiązków.

Zasada 5

Prawo i obowiązek składania sprawozdań z pracy NOK

NOK nie powinny być ograniczone w zakresie składania sprawozdań z wyników przeprowadzonych kontroli. Przedkładanie sprawozdań co najmniej raz w roku powinno być wymogiem prawnym.

Zasada 6

Swoboda podejmowania decyzji o treści i o terminie sporządzania dokumentów pokontrolnych oraz o ich publikowaniu i rozpowszechnianiu

NOK mają swobodę decydowania o treści dokumentów pokontrolnych.

NOK mogą swobodnie przedstawiać uwagi i zalecenia w dokumentach pokontrolnych, biorąc pod uwagę, w stosownych przypadkach, opinię jednostki kontrolowanej.

Ustawodawstwo określa minimalne wymagania wobec NOK w zakresie sprawozdawczości oraz, jeśli to konieczne, konkretne sprawy, które powinny podlegać formalnemu zaopiniowaniu bądź poświadczeniu przez audytora.

NOK swobodnie decydują o terminie sporządzania dokumentów pokontrolnych, z wyjątkiem sytuacji, w których na mocy prawa istnieją specjalne wymagania w zakresie sprawozdawczości.

NOK mogą uwzględniać konkretne wnioski organu ustawodawczego jako całości, jednej z jego komisji lub rządu o przeprowadzenie badania lub kontroli.

NOK mają pełną swobodę publikacji i rozpowszechniania swoich dokumentów pokontrolnych z chwilą, gdy zostały one już formalnie przedłożone lub dostarczone odpowiednim władzom – zgodnie z wymogami prawa.

Zasada 7

Istnienie skutecznych mechanizmów monitorowania wykonania zaleceń najwyższych organów kontroli

NOK przedkładają dokumenty pokontrolne odpowiednio: organowi ustawodawczemu, jednej z jego komisji lub zarządowi jednostki kontrolowanej, celem dokonania przeglądu oraz monitorowania konkretnych zaleceń dotyczących działań naprawczych.

NOK własny wewnętrzny system monitorowania wykonania zaleceń, którego celem jest zapewnienie, aby jednostki kontrolowane należycie ustosunkowały się do wniosków i zaleceń NOK, jak również, odpowiednio: organu ustawodawczego, jednej z jego komisji lub zarządu jednostki kontrolowanej.

NOK przedkładają sprawozdania z kontroli sprawdzającej odpowiednio: organowi ustawodawczemu, jednej z jego komisji lub zarządowi jednostki kontrolowanej, celem rozpatrzenia

i podjęcia działań, nawet jeśli NOK mają ustawowe uprawnienia do monitorowania wykonania zaleceń i stosowania sankcji.

Zasada 8

Autonomia finansowa i zarządcza/administracyjna oraz dostępność odpowiednich zasobów ludzkich, materialnych i finansowych

NOK powinny mieć do dyspozycji niezbędne i właściwe zasoby ludzkie, materialne i finansowe; władze wykonawcze nie powinny kontrolować ani ukierunkowywać dostępu do tych zasobów. NOK zarządzają swoim budżetem i odpowiednio przeznaczają środki.

Organ ustawodawczy lub jedna z jego komisji odpowiada za zapewnienie NOK odpowiednich zasobów niezbędnych do wypełniania przezeń mandatu.

NOK mają prawo odwoływać się bezpośrednio do władzy ustawodawczej, jeśli przyznane środki są niewystarczające do wypełniania przez nie mandatu.

XIX Kongres INTOSAI, Meksyk 2007